

LUNDS
UNIVERSITET

Formueretlige forskelle

PATRIK LINDSKOUG & GESKE LOVMAND HVID

Historisk bakgrund

- 1800-talet: Skandinavismen
- Samarbetets inledning – studentmöten i København
- Rättshistorisk likhet – lagar, men ingen ”civilbok” (jfr. kontinenten)
- Målet
 - skapa en utbredd skandinavisk rätt
 - Nyttja varandras lösningar vid den fortsatta förmögenhetsrättsliga utvecklingen
 - Gemensamma lagar => gemensam litteratur
- Gemensam utveckling: Avtalslag, Köplag, Kommissionslag, Skuldebrevslag, Växellag m.fl.
- Fortsatt nära samarbete på flera områden, t.ex. insolvensrätt (problematiske) och immaterialrätt
- Idag: främst nätverk – forskare, politiker, domare, advokater m.fl.

Fællesnordisk formueret

- HR! Nordisk ret eksisterer ikke som sådan, men...
- ”Helheden” – se internationale komparativretlige kommentarer
- Lære af hinanden. Fælles – forskellig / forskellig – fælles
- Anvende de øvrige nordiske landes retskilder i tvivlsspørgsmål og fortolkning?
(NJA 2018 s. 19; NJA 2018 s. 301; NJA 2018 s. 653; prop. 1985/86:123 s. 35 f.)
- Eksempel: Da virksomhedspant blev indført i dansk ret. jf. Betænkning nr. 1459/2005.

Aftaleret

- Første del af vores projekt handler om aftaleret og personret
- Udarbejdet i nordisk fællesskab
- Et par forskelle:
- **a) Aftaleret**
- Tilbud i Dk / Anbud i S
- § 9 a. (DK)
- § 21
- § 29
- § 36

Har vi en aftale? Eksempel

- Mette sælger fine cykler. Fredag eftermiddag sætter hun et skilt i vinduet ved siden af et parti cykler, som hun vil sælge for 5.500 kroner - et rigtigt slagtilbud. På skiltet skriver hun Tilbud 5.050 kroner. Ulf ser skiltet fredag efter lukketid, og han bliver vildt begejstret. Han står klar, da Mette åbner forretningen mandag morgen klokken 10:00.
- Ulf giver Mette 5.050 kroner og takker for en god handel. Først da Mette ser, at han kun lægger 5.050 kroner på disken, forstår hun, at der er en fejl på prisskiltet. Mette vil ikke tage imod de 5.050 kroner og protesterer højlydt. Hun vil ikke sælge cyklerne så billigt.
- Har Mette og Ulf indgået en bindende aftale?

Aftl. § 1

- DK: "Tilbud og svar på tilbud er bindende for afgiveren. Reglerne i §§ 2-9 kommer til anvendelse, for så vidt ikke andet følger af tilbuddet eller svaret eller af handelsbrug eller anden sædvane"
- SE: "Anbud om slutande av avtal och svar å sådant anbud vare, efter ty här nedan i 2-9 §§, sägs, bindande för den, som avgivit anbudet eller svaret.
- Vad i nämnda paragrafer stadgas skall lända till efterrättelse, så vitt ej annat följer av anbudet eller svaret eller av handelsbruk eller annan sedvänja.
- I fråga om avtal, för vars giltighet enligt lag fordras iakttagande av viss form, gälle vad särskilt är stadgat"

Definitionen af et tilbud efter dansk ret

- Tilbuddet er en **retlig relevant viljeserklæring**.
- De minimumskrav, som stilles til løftet, er, at der angives et **retsfaktum** (betaling) og en **retsfølge** (normalt naturalopfyldelse)
- Efter dansk ret er hovedreglen at prisskilte i fysiske forretninger tolkes som et bindende tilbud. En retlig relevant viljeserklæring
- Fona-dommen (U 1985.877 H) & Bilka-dommen (U 1991.43 H)

Definitionen af et tilbud efter dansk ret

- **Fona-dommen (U 1985.877 H)**
- Tre af apparaterne stod i en søjle oven på hinanden, og på det øverste apparat var anbragt et prisskilt med angivelse af en kontantpris på **1.695 pr. stk.**
- Tæt på disse stod to tilsvarende fjernsynsapparater, der ifølge prisskiltet kostede **5.421 pr. stk.**

Definitionen af et tilbud efter dansk ret

- Højesteret: **Prisskiltningen var i sig selv var et tilbud** og ikke en opfordring til at gøre tilbud
- Tilbud & accept = aftale.
- **HR:** Pacta sunt servanda
- **UT?** 3 kap. aftaleloven / principper

Definitionen af et tilbud efter dansk ret

- **Bilka-dommen (U 1991.43 H)**
- Bilka: Marabou-chokolade til kr. 12,95 pr. plade. Slagtilbud.
- En **grossist** ville købe samtlige 4.000 plader. Bilka nægtede at sælge.
- Højesterets flertal: Det måtte have stået grossisten klart, at tilbuddet var **rettet til Bilkas sædvanlige kundekreds**.
- Bilka var berettiget til at nægte salget.

Definitionen av anbud i svensk rätt

- Svensk rätt: en rättsligt relevant
 - a) viljeförklaring (löfte),
 - b) riktat till viss person
 - c) som omedelbart ska kunna antagas (dvs. vara preciserat och utan reservation)
- I svensk rätt råder bred enighet om att prisupplysningar riktade mot allmänheten i form av skyltning, massutskick eller annonser, ej utgör ett bindande anbud.
 - I RH 1986:65 klargjordes att en adressatkrets på 120 företag var för omfattande för att meddelandet skulle kunna kvalificeras som ett anbud.
- I svensk rätt betraktas dylika upplysningar som utbud

Aftaleloven § 9

- Aftalelovens § 9 finder anvendelse ved tilbudslignende henvendelser som er forbundet med ordene ”uden forbindtlighed”, ”uden obligo” eller lignende, som viser, at henvendelsen ikke er ment som et bindende tilbud (NB! Diligenspligt).
- Dk: Tilbud: ”uden forbindtlighed”, ”uden obligo”
- SE: Anbud: ”utan förbindelse”, ”utan obligo” jfr. Utbud

Besvarelse af eksemplet

- Selvom den danske og den svenske aftalelov begge bygger på løfteprincippet, og selv om aftalelovens § 1 er udformet på samme måde i den danske og den svenske version, er svaret forskelligt, afhængigt af om den danske eller den svenske aftalelov anvendes.
- Hvis den danske aftalelov anvendes, er prisskiltet et bindende tilbud. Da Ulf lægger pengene på disken, har vi et tilbud og en accept, hvilket konstituerer en gyldig aftale.
- Men hvis den svenske aftalelov finder anvendelse, er prisskiltet ikke et bindende tilbud. Eftersom Mette ikke accepterede betalingen, og der ikke foreligger nogen kontraheringspligt, har parterne ikke en aftale. Ulf vurderes afgive et tilbud gennem konkludent handling, i og med at han lægger pengene på disken. Men Ulfs tilbud møder ingen accept fra Mettes side.

Avslutande kommentarer

- S: Prisinformationslagen

- Dk: Markedsføringsloven

=> Sanktion: böter (Vite/konventionalbod)

- Form => tilbudsform i både Dk och S

- Konsekvens

- E-handel?

- => EU-regler styr

Fullmakt

- Fullmaktslösningar har gamla anor i nordisk rätt.
- Fullmaktsgivare ger genom fullmakt en fullmäktig behörighet att agera på fullmaktsgivarens vägnar.
- NB! I Danmark är en **fuldmægtig** en person anställd i det offentliga eller i ett privat företag som fått behörighet att omhänderta vissa uppgifter på arbetsgivarens vägnar (oftast högre anciennitet än en assistent).
 - *Advokatfuldmægtig* => biträdande jurist, dvs. en jurist som på en advokatbyrå genomför sin utbildning och de tre års praktik som efter avlagd advokatexamen krävs för att bli advokat.
 - *Dommerfuldmægtig* => anställd vid domstol, delvis jämförbar med notarie.
 - *Politifuldmægtig* => jurist anställd vid polisen med uppgifter kopplade fr.a. till åklagarmyndigheten
 - *Bankfuldmægtig*, *Kontorfuldmægtig*, etc.

Eksempel vedrørende fuldmagten og døden

- Mette har givet Bo en fuldmagt. Mette dør.
- Efter Mettes død indgår Bo som fuldmægtig en aftale med Ulf.
- Mette er ikke erklæret konkurs, men økonomien halter, og boet er insolvent.
- Er aftalen, som Bo indgår med Ulf gyldig?

Fuldmagtens retvirkninger efter døden

- **Hovedreglen** i nordisk formueret er, at løftet (fuldmagten) gælder, (også) efter døden os skiller.
- **Undtagelse** ved særlige omstændigheder (U 2000.1229 V). Sådant som er helt uden nytte for hovedmanden efter døden.
- Jf. engelsk ret (et fuldstændigt fuldmagtsmandat).

Fuldmagtens retvirkninger efter døden

- Den danske aftalelovs § 21 lyder således:
- ”Dør fuldmagtsgiveren, er fuldmagten alligevel gældende, for så vidt det ikke følger af særlige omstændigheder, at den skal bortfalde. Selv om sådanne omstændigheder foreligger, er dog en på fuldmagten støttet retshandel gældende over for dødsboet, såfremt tredjemand hverken havde eller burde have kundskab om dødsfaldet og dets betydning for fuldmægtigens beføjelse til at foretage retshandelen; er fuldmagten en sådan som omtalt i § 18, udkræves det til retshandelens gyldighed, at heller ikke fuldmægtigen havde eller burde have sådan kundskab, da han foretog retshandelen.
- Stk. 2. Fuldmagten ophører fra udløbet af det døgn, hvor bekendtgørelse i **Statstidende** af indkaldelse til fordringshaverne finder sted. Betaler fuldmægtigen gæld efter dødsfaldet, og er boet **insolvent**, kan dette dog altid fordrer, at den stedfundne betaling går tilbage”

Fuldmagtens retvirkninger efter døden

- Den svenske paragraf er derimod formuleret som følger:
- ”Dör fullmaktsgivaren, vare fullmakten ändock gällande, för så vitt ej särskilda omständigheter föranleda, att den skall vara förfallen. Ändå att sådana omständigheter äro för handen, vare dock rättshandling, som fullmäktigen företager, gällande mot dödsboet, där tredje man varken ägde eller bort äga vetskap om dödsfallet och dess betydelse för fullmäktigens behörighet att företaga rättshandlingen; är fullmakten sådan, som i 18 § avses, erfordras för rättshandlingens giltighet, att ej heller fullmäktigen ägde eller bort äga sådan vetskap, då han företog rättshandlingen.
- Rättshandling, som, efter vad nu sagts, är gällande mot dödsboet, äge, där den dödes egendom varder avträdd till **konkurs**, icke mot borgenärerna större verkan än den skulle haft, om den företagits av stärbhusdelägarne”
- (Post och Inrikes Tidningar)

To forskelle

- To forskelle i paragraffens stk. 2.
- 1) Dansk ret: fuldmagten ophører ved bekendtgørelsen i Statstidende.
- Svensk ret: Reglen har intet modstykke i den svenske bestemmelse
- => Effekt? Publicitet.
- 2) **Insolvens** anvendes som et kritisk punkt i den **danske** lovtekst.
- I den **svenske** lovtekst anvender konkurs som kritisk punkt
- => Effekt? Konkurs er lettere at kontrollere end insolvens

Insolvens eller konkurs?

- Insolvens foreligger, når skyldneren **ikke kan betale sin gæld rettidigt**, og denne tilstand **ikke er af forbigående natur** (LBKG 2021-05-03 nr. 775 konkurslagen (herefter konkursloven) § 17, stk. 2, se modsvarende beskrivelsen i konkurslagen (KL) (1987:672) 1 kap., 2 §)
- Konkurs implicerer derimod, at der er afsagt et **konkursdekret**.

Besvarelse af eksemplet

- Svaret kommer an på, om aftalen ligger inden for dansk eller svensk jurisdiktion.
- **Efter dansk ret er aftalen uforpligtigende**, og boet kan fordre, at den stedfundne betaling går tilbage.
- **Efter svenske ret er aftalen forpligtende**.
 - Dock NJA 2020 s. 446: 24. Övervägande skäl talar alltså för att 21 § avtalslagen ska tolkas på det sätt att förordnande av boutredningsman kan utgöra särskilda skäl som medför att fullmakten upphör att gälla om tredje man inte var i god tro.

Aftalelovens 3. kap.

- Om rättshandlingars ogiltighet
- § 29
- § 36

Eksempel

- Ulf gerne vil købe Mettes ladcykel.
- Ulf ved godt, hvad Mette gjorde sidste sommer (...) og han ved også godt, at Mettes kæreste, Bo, helst ikke skal vide det.
- Ulf spørger, om Mette vil sælge ladcyklen til ham for 1.000 kroner og nævner henslængt, at en vennepris jo kommer med privilegiet, at venner holder hinandens små hemmeligheder.

Ugyldighed efter aftl. 29

- Den danske aftalelovs § 29 lyder som følger: ”Er en viljeserklæring retsstridigt fremkaldt ved anden tvang end i § 28 omtalt, er den ikke bindende for den tvungne, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet selv har udøvet tvangen eller har indset eller burdet indse, at erklæringen retsstridigt var fremkaldt ved tvang fra tredjemands side”.
- Den modsvarende bestemmelse er formuleret således, i den svenske aftalelovs § 29: ”Rättshandling, den någon utan användande av sådana tvångsmedel, som i 28 § avses, retsstridigt tvungit en annan att företaga, vare ej gällande mot den tvungne, där den, gentemot vilken rättshandlingen företogs, själv utövat tvånget eller ock insett eller bort inse, att rättshandlingen framkallats genom retsstridigt tvång från annans sida”.

Ugyldighed efter aftl. 29

- **Dansk fortolkning:**
- Følgende tre betingelser skal, ifølge Hedegaard Kristensens lovkommentar være opfyldt, for at tvang anses for **retsstridig efter dansk ret:**
- 1) Handlingen, der trues med, skal være ulovlig,
- 2) Handlingen, der trues til, skal være ulovlig,
- 3) Manglende rimelig og saglig sammenhæng mellem det, der trues med og til

Ugyldighed efter aftl. 29

- **U 1911.799 H**
- En kvinde havde været ansat som uddeler i en brugsforening. Brugsforeningen opdagede fejl eller snyd med prissætningen.
- For at undgå videre tiltale, underskrev hun et gælds brev, hvori hun forpligtede sig til at betale 3.000 kroner til brugsforeningen.

Ugyldighed efter aftl. 29

- **U.1968.512 H**
- Butikstyv, som fanges på fersk gerning, da vedkommende havde stjålet varer for 96 kroner.
- Butiksbestyreren truede med politianmeldelse, hvis vedkommende ikke betalte 3.000 kroner til butiksbestyreren.

Ugyldighed efter aftl. 29

- **Svensk tolkning:**
- Lindrigt tvång – vag definition – karakteriseras som utpressning genom psykisk press
- Två faktorer:
 - Tvångets karaktär (tvångsmedlen behöver inte vara brottsliga)
 - kausalitet mellan tvånget och den rättshandling som framtvings
- NJA 1936 s. 598: Avtal om mors underhållsbidrag befanns då modern ingick avtalet under lindrigt tvång. Detta bestod av att fadern hotade att väcka talan om äktenskapsbrott (äktenskapsbrott var brottsligt till 1937)

Private forhold

- Vedrørende trusler om at afsløre private forhold, peger den danske retsvidenskabelige litteratur på, at vurderingen af retmæssighed tager udgangspunkt i, hvorvidt de forhold som en part truer med at afsløre, er **åbenbart private**
- En trussel om at afsløre medkontrahentens små **uskyldige hemmeligheder (dermed ikke åbenbart private forhold)** er ikke (nødvendigvis) retsstridigt tvang efter den danske tolkning. Men en sådan trussel kan lægge et psykisk pres på modparten, og sammenhængen mellem et **psykisk pres** og beslutningen om at indgå en retshandel er nok til at simpel tvang foreligger efter svensk ret, hvis den som tvinger sin modpart, **opnår en fordel** ved retshandlen.

Urimlige aftaler? Aftl. § 36

- De væsentligste forskelle ved gennemførslen af aftalelovens § 36 er af lovteknisk karakter.
- Således har Sverige valgt at gennemføre forbrugerreglerne om standardvilkår i en særlov, lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, ligesom ordlyden i aftl. § 36 stk. 2 er forskellig, eftersom den svenske bestemmelse tager et udtalt forbrugerhensyn (Direktiv 93/13/EEG - Oskäliga villkor i konsumentavtal, Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler).
- Rent sprogligt er den største forskel mellem den danske og den svenske generalklausul at finde i paragraffens stk. 2, hvor forbrugerhensynet nævnes eksplicit i den svenske men ikke i den danske bestemmelse:

Danske aftl. § 36

- I den danske aftalelovs § 36 lyder det:
- ”En aftale kan ændres eller tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt eller i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Det samme gælder andre retshandler.
- Stk. 2. Ved afgørelsen efter stk. 1 tages hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder”.

Svenske aftl. § 36

- Dette kan sammenlignes med den svenske aftalelovs § 36:
- ”Avtalsvillkor får jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet att det icke skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende.
- Vid prövning enligt första stycket skall särskild hänsyn tagas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller eljest intager en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.
- Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning i fråga om villkor vid annan rättshandling än avtal.
- I fråga om jämkning av vissa avtalsvillkor i konsumentförhållanden gäller dessutom 11 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden”.

Komparative bemærkninger om aftl. § 36

- I den danske bestemmelse bemærkes det, at hensyn skal tages til forholdene ved aftalens indgående, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder.
- Den svenske bestemmelse tilføjer punktet øvrige forhold, hvilket understreger, at en rimelighedsbedømmelse efter aftl. § 36 er en helhedsvurdering.
- Danske aftalelov kap. IV. Særlige regler om forbrugeraftaler: § 38 a- § 38 f.

Komparative bemærkninger om aftl. § 36

- Selvom den danske bestemmelse også tager hensyn til forbrugerens svagere forhandlings- og aftaleposition eller øvrige ulige styrkeforhold mellem kontrahenterne er det mindre tydeligt for lægmanden, eftersom dette generelle hensyn skal udlæses på baggrund af retspraksis og forarbejder, og ikke fremhæves eksplicit i lovtekst.
- Det skæve styrkeforhold mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, som kendetegner forbrugeraftaler, er kun en eksplicit bedømmelsesgrund i de situationer, som falder ind under forbrugerreglerne i aftl. § 38 a-d. Her kræves det for visse af de nævnte retsvirkninger, at vilkåret strider mod hæderlig forretningskik og medfører betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren. Derfor er et alment hensyn til forbrugerens svækkede (forhandlings-)position ikke synligt, når man læser den danske aftl. § 36 uden at læse den i kombination med for eksempel § 38 c og forarbejderne.

Det fortsatte forskningsarbejde

- Kreditret, fordringsret (gældsloven)
- Købeloven (DK: "gamle" SE: "nye")
 - forskellige købstyper, reklamationsregler, ansvarsgrunde, erstatningsregler etc.
 - CISG: naboundtagelsen bygger på tanken om en fællesnordisk køberet – korrekt?
- Fast ejendom (obligationsretligt og tingsretligt)
- Tingsret, store forskelle, særligt ift. pant (tinglysningssystem) m.m.
- Konkursloven, omstødelse. Lignende bestemmelser. Forskellig anvendelse i retspraksis → implikationer ift. internationale aspekter (IP, konkurskonventionen)

Slutord om fællesnordisk formueret

- I går: Stærk fælles baggrund
- I dag: Forskelle er vokset frem, især pga. købelovene og forskellige aftaleretlige samt tingsretlige løsninger. Formueretlige principper? Ondtrosvurderinger. Forsigtighedsregler og risikofordelinger.
- I morgen: EU? En ny-gammel nordisk forbrødring?

LUNDS
UNIVERSITET